

Arbetsmarknadsförvaltningen
Tjänsteskrivelse till Arbetsmarknadsnämnden

Datum:
2023-08-17

Diarienummer:
AMN-2023-00258

Handläggare:
Ingrid Edberg

Prioriterade risker utifrån riskanalys 2023

Förslag till beslut

Arbetsmarknadsnämnden beslutar

1. **att** uppdra till förvaltningen att omhänderta nämndens synpunkter på förvaltningens förslag till prioriterade risker i det fortsatta arbetet med verksamhetsplanen och internkontrollplanen inför 2024.

Ärendet

Arbetsmarknadsförvaltningen har analyserat risker och konsekvenser för verksamheten av de sju övergripande omvärldstrender som beskrivs i kommunens omvärldsanalys 2023. Utifrån riskanalysen har förvaltningen valt ut sex risker som föreslås prioriteras och omhändertas i nämndens verksamhetsplan respektive internkontrollplan för 2024.

Förvaltnings förslag till prioriterade risker är:

1. Bestående lägre arbetskraftsdeltagande bland utrikes födda kvinnor.
2. Svårigheter för nämndens målgrupper att hitta boende till rimlig kostnad.
3. Barn växer upp i familjer där en eller båda föräldrarna försörjs genom ekonomiskt bistånd.
4. Arbetskraften räcker inte till för de behov som finns inom välfärdssektorn och övriga bristyrken.
5. Arbetsförmedlingens insatser är otillräckliga och förvaltningen har inte rådighet över att erbjuda arbetsmarknadsinsatser till individer utan Arbetsförmedlingens godkännande.
6. Otillåten påverkan. Välfärdsbrottslighet.

Beredning

Ärendet har beretts av arbetsmarknadsförvaltningen. Ärendet har inga konsekvenser sett ur perspektiven för barn, jämställdhet eller näringsliv.

Föredragning

Arbetsmarknadsförvaltningen har analyserat risker och konsekvenser för verksamheten av de sju övergripande omvärldstrender som beskrivs i kommunens omvärldsanalys 2023.¹ Sex av de risker som har identifierats betraktar förvaltningen som särskilt prioriterade och föreslås därför omhändertas i nämndens verksamhetsplan respektive internkontrollplan inför nästkommande år. De sex riskerna och motiven till att förvaltningen betraktar dem som prioriterade redogörs för nedan.

1. Bestående lägre arbetskraftsdeltagande bland utrikes födda kvinnor.

Utrikes födda kvinnor är en grupp där en relativt hög andel står långt från arbetsmarknaden. Av drygt en miljon utrikes födda kvinnor i Sverige var 133 300 arbetslösa och 187 700 registrerade som utanför arbetskraften 2021.

De här kvinnornas kontakter med myndigheter präglas alltför ofta av "tapp" och "glapp" som leder till att det tar längre tid att kunna få arbete. Glapp innebär att myndigheternas överlämningar inte fungerar, medan tapp sker när personer skrivs ut ur systemen och inte kommer tillbaka.²

Studier har visat att de arbetsmarknadspolitiska åtgärderna för etablering på arbetsmarknaden i dag inte är jämställt fördelade. Nyanlända kvinnor deltar i mindre utsträckning i olika arbetsförberedande insatser jämfört med nyanlända män, de registreras senare och i lägre grad hos Arbetsförmedlingen och påbörjar kommunal vuxenutbildning i svenska för invandrare (sfi) senare än män.

Nyanlända kvinnor bedöms även oftare omfattas av utbildningsplikt och är underrepresenterade när det gäller arbetsnära insatser som subventionerade anställningar och arbetsmarknadsutbildning samt i upphandlade matchningstjänster, trots att männen och kvinnorna har liknande utbildningsnivå.³

2. Svårigheter för nämndens målgrupper att hitta boende till rimlig kostnad.

Uppsala kommun växer och efterfrågan på bostäder har länge varit större än utbudet. Trots att antalet bostäder i Uppsala på senare år har ökat har många fortfarande svårt att hitta en lämplig bostad.⁴

Andelen hyresrätter är, i förhållande till andra jämförbara kommuner, relativt låg. Få bostäder är tillgängliga för grupper med låga inkomster, litet eget kapital och kort tid i bostadsförmedlingens kö.

¹ [Uppsala kommuns omvärldsanalys 2023](#) och [presentation av omvärldsanalysen](#) (2023-08-17).

² Jämställdhetsmyndighetens rapport 2022:13, *Stärkta möjligheter genom samverkan - Insatser för att underlätta utrikes födda kvinnors inträde på arbetsmarknaden*.

³ *Utrikes födda kvinnor på arbetsmarknaden – Kunskapsläget i korthet*, Arbetsförmedlingen analys 2020:1, Diarienummer: Af-2020/0009 8277.

⁴ *Mål och budget 2023 med plan för 2024–2025*, s. 34.

Obalansen mellan hushållens ekonomiska förutsättningar och prisbilden i bostadsutbudet har gjort att alltför många hushåll har en osäker boendesituation eller är trångbodda.⁵

Höga boendekostnader är inte sällan en anledning till att hushåll har långvariga behov av ekonomiskt bistånd.

3. Barn växer upp i familjer där en eller båda föräldrarna försörjs genom ekonomiskt bistånd.

Under 2022 beviljades 8 919 unika individer någon gång under året ekonomiskt bistånd från arbetsmarknadsnämnden. Av dessa var 34 procent barn. Det innebär att omkring 3 480 barn ingick i hushåll som någon eller flertalet gånger under året erhöll bistånd. Utvecklingen av antalet och andelen barn i hushåll som helt eller delvis försörjs med ekonomiskt bistånd går i positiv riktning, men fortfarande lever många barn i hushåll med en osäker ekonomisk situation.

Att växa upp i ekonomisk utsatthet påverkar barns möjligheter inom en rad områden. Forskning visar exempelvis på samband mellan ekonomisk utsatthet och svagare skolprestationer, risk för missbruk och kriminalitet i vuxenlivet. Barn som växer upp i familjer som får ekonomiskt bistånd har även svårare att etablera sig på arbetsmarknaden som vuxna och löper tre gånger så hög risk att själv behöva bistånd för att klara sin försörjning.⁶

4. Arbetskraften räcker inte till för de behov som finns inom välfärdssektorn och övriga bristyrken.

Arbetsmarknadsnämndens vuxenutbildning ska ge förutsättningar för ett livslångt lärande, god livskvalitet och minskade kunskapsklyftor och bidra till att tillgodose arbetsmarknadens och samhällets krav på efterfrågad kompetens.⁷

Med minskad invandring till Sverige minskar också elevunderlaget inom vuxenutbildningen, vilket medför en risk för otillräcklig tillgång till arbetskraft för de behov som finns inom välfärdssektorn och bristyrken i övrigt. Alla tillgängliga platser på yrkesutbildningarna fylls inte och förvaltningen har en utmaning i att nå och motivera arbetslösa att söka en yrkesutbildning.

5. Arbetsförmedlingens insatser är otillräckliga och förvaltningen har inte rådighet över att erbjuda arbetsmarknadsinsatser till individer utan Arbetsförmedlingens godkännande.

Den grundläggande ansvarsfördelningen mellan stat och kommun inom arbetsmarknadspolitiken ligger fast sedan många år. Arbetsmarknadspolitiken är ett statligt ansvarsområde, men kommunerna tar i praktiken ändå ofta ett stort ansvar för arbetsmarknadsinsatser på lokal nivå.⁸

⁵ *Bostad för alla – Program för bostadsförsörjningen 2021 – 2024*, s. 9, Diarienummer: KSN-2020-00513.

⁶ *Beaktande av barnperspektiv vid handläggning av ekonomiskt bistånd – En fallstudie av tre socialförvaltningar*, s. 8. Socialstyrelsen, januari 2015. ISBN 978-91-7555-278-1, Artikelnummer 2015-1-46.

⁷ *Mål och budget 2023 med plan för 2024–2025*, s. 33.

⁸ *Kommunerna och arbetsmarknadspolitiken – En redogörelse för aktuell lagstiftning och samverkansformer*, s. 4. Sveriges Kommuner och Landsting, 2011, ISBN: 978-91-7164-648-4.

Uppsala kommun lägger årligen stora resurser på att stödja arbetslösa i behov av ekonomiskt bistånd. Ungefär 45 procent av de som tar emot ekonomiskt bistånd i kommunen gör det på grund av arbetslöshet. Kommunen har därför starka incitament att stödja personer till egen hållbar försörjning.

Arbetsförmedlingens insatser är inte tillräckliga för att ge arbetslösa stöd i den omfattning som krävs för de ska nå egenförsörjning. Samtidigt är det inte tillåtet att erbjuda en individ kommunala arbetsmarknadsinsatser så länge hen deltar i insatser via Arbetsförmedlingen. Det resulterar i att individer blir utan ett adekvat stöd och att tiden i arbetslöshet och ekonomiskt bistånd förlängs.

6. Otillåten påverkan. Välfärdsbrottslighet.

Välfärdsbrottslighet är när en extern aktör – företag, privatperson eller förening – otillbörligen utnyttjar kommunala medel för egen vinning. Det kan handla om bidragsbrott begångna av enskilda individer, men omfattar även köp av varor, tjänster och entreprenader, stöd till civilsamhället i form av olika bidrag samt felaktigt utnyttjade av allmännyttiga tjänster såsom hyresrätter. Den eller de som utnyttjar välfärdssystemet tömmer inte bara systemet på dess resurser utan undergräver även förtroendet för våra gemensamma skyddsnet.

Otillåten påverkan avser trakasserier, påtryckningar, korruption, hot, våld, skadegörelser samt mutor och jäv som syftar till att påverka anställda och förtroendevalda i myndighets- och tjänsteutövning.

Arbetsmarknadsförvaltningens verksamhet löper på flera sätt risk att utnyttjas för i välfärdsbrottsliga syften, exempelvis i samband med upphandling av externa aktörer eller utbetalning av ekonomiskt bistånd eller föreningsbidrag. Hot och andra försök till påtryckningar av förvaltningens personal förekommer också, inte minst inom verksamheten som hanterar ekonomiskt bistånd.⁹

Ekonomiska konsekvenser

Ärendet för inte med sig några ekonomiska konsekvenser.

Beslutsunderlag

- Tjänsteskrivelse Prioriterade risker utifrån riskanalys 2023, daterad 2023-08-17
- Bilaga 1. Presentation Förvaltningens prioriterade risker utifrån riskanalys 2023

Arbetsmarknadsförvaltningen

⁹ *Välfärdsbrott och otillåten påverkan – Från bidragsfusk till systemhotande brottslighet*, Sveriges kommuner och regioner, 2021. ISBN: 978-91-7585-953-8.

Lena Winterbom
Förvaltningsdirektör

Prioriterade risker utifrån riskanalys 2023

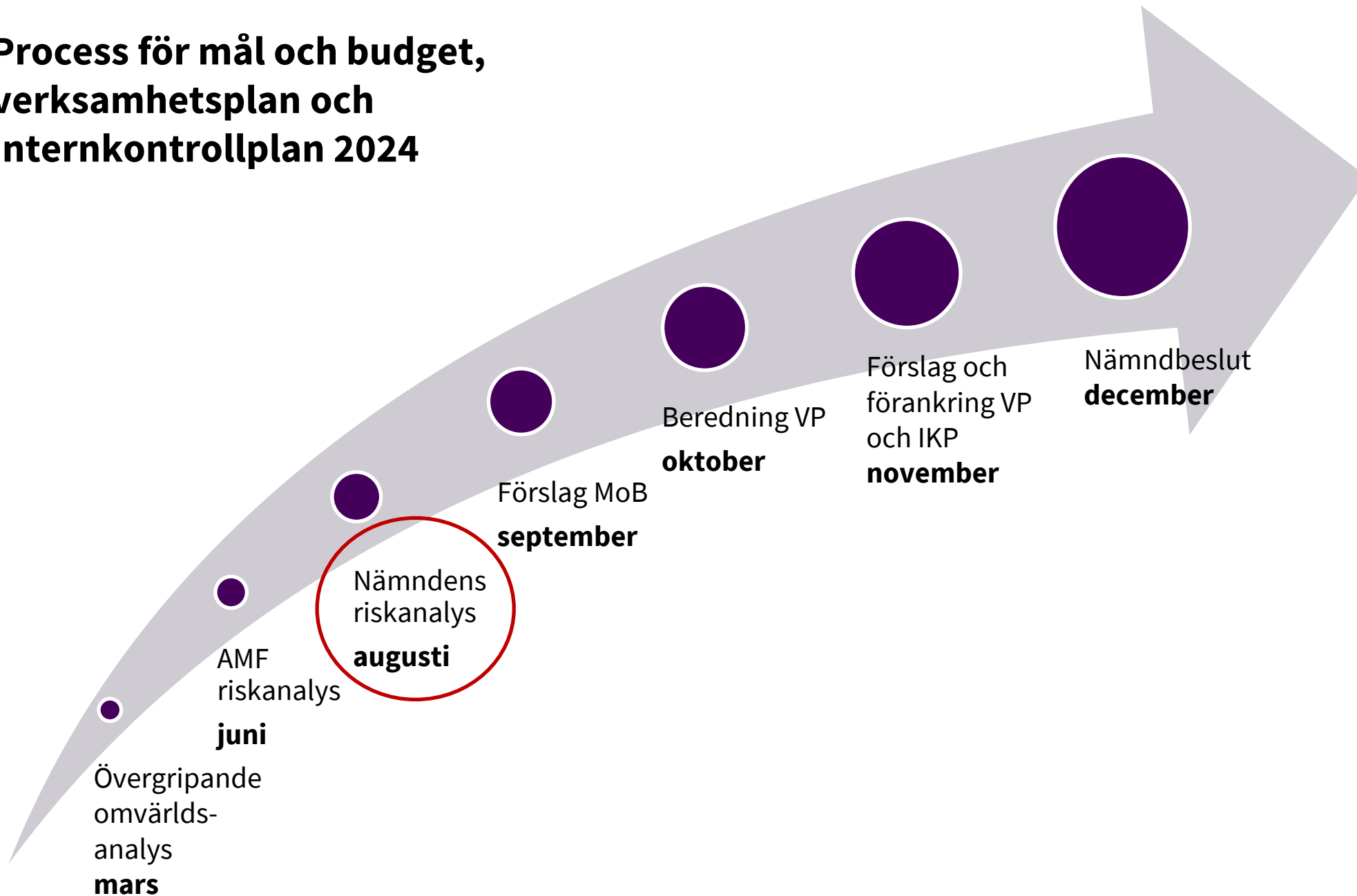
Ingrid Edberg

Arbetsmarknadsnämnden

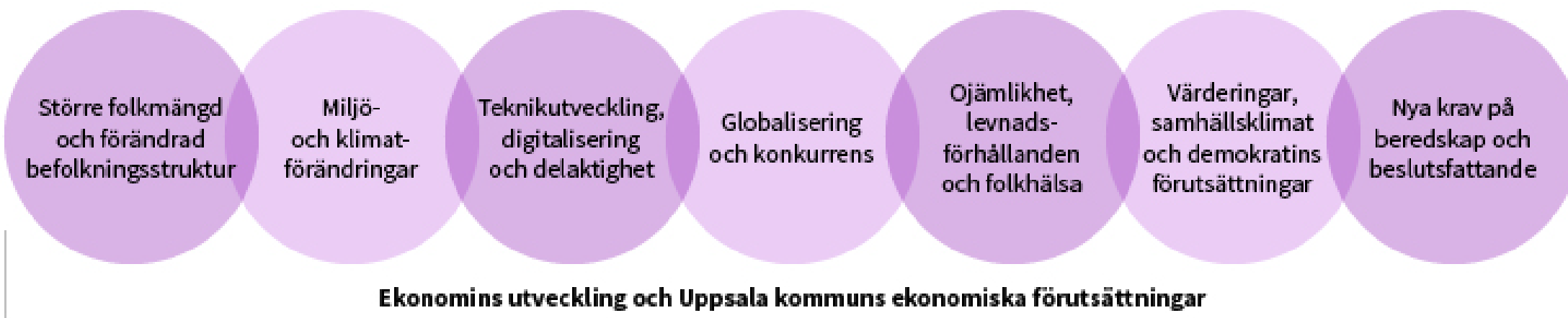
31 augusti 2023

Process för mål och budget, verksamhetsplan och internkontrollplan 2024

2024

Omvärldsanalysens sju trender

Process för framtagande av prioriterade risker

- Förslag till risker har tagits fram utifrån material från workshops under våren
- Förvaltningen har arbetat fram förslag till sex prioriterade risker

Sex prioriterade risker

- 1) Bestående lägre arbetskraftsdeltagande bland utrikes födda kvinnor.
- 2) Svårigheter för nämndens målgrupper att hitta boende till rimlig kostnad.
- 3) Barn växer upp i familjer där en eller båda föräldrarna försörjs genom ekonomiskt bistånd.
- 4) Arbetskraften räcker inte till för de behov som finns inom välfärdssektorn och övriga bristyrken.
- 5) Arbetsförmedlingens insatser är otillräckliga och förvaltningen har inte rådighet över att erbjuda arbetsmarknadsinsatser till individer utan Arbetsförmedlingens godkännande.
- 6) Välfärdsbrott inklusive otillåten påverkan.

1. Bestående lägre arbetskraftsdeltagande bland utomeuropeiskt födda kvinnor.

- En hög andel utomeuropeiskt födda kvinnor står långt från arbetsmarknaden
- Deras kontakter med myndigheter präglas alltför ofta av "tapp" och "glapp"
- Arbetsmarknadspolitiska åtgärderna för etablering är inte jämställt fördelade

2. Svårigheter för nämndens målgrupper att hitta boende till rimlig kostnad.

- Bostadsbrist i Uppsala – andelen hyresrätter är låg
- Få bostäder för de med låga inkomster, litet eget kapital och kort tid i bostadskö
- Många hushåll har en osäker boendesituation eller är trångbodda
- Höga boendekostnader gör att hushåll blir kvar i beroende av ekonomiskt bistånd

3. Barn växer upp i familjer där en eller båda föräldrarna försörjs genom ekonomiskt bistånd.

En tredjedel av individerna som förekommer på ekonomiskt bistånd är barn (2022)

Ekonomisk utsatthet påverkar barns möjligheter inom en rad områden:

- samband med svagare skolprestationer, risk för missbruk och kriminalitet i vuxenlivet
- svårare att etablera sig på arbetsmarknaden som vuxna
- tre gånger så hög risk att själv behöva bistånd för att klara sin försörjning

4. Arbetskraften räcker inte till för de behov som finns inom välfärdssektorn och övriga bristyrken.

- Vuxenutbildningen ska bidra till att tillgodose individens, arbetsmarknadens och samhällets krav på efterfrågad kompetens
- Minskad invandring innebär minskat elevunderlaget inom vuxenutbildningen
- Otillräcklig tillgång till arbetskraft för behoven inom välfärdssektorn och bristyrken i övrigt
- Arbetsmarknaden är fortfarande god och platser på yrkesutbildningarna fylls inte

5. Arbetsförmedlingens insatser är otillräckliga och förvaltningen har inte rådighet över att erbjuda arbetsmarknadsinsatser till individer utan Arbetsförmedlingens godkännande.

- Arbetsmarknadspolitiken är ett statligt ansvarsområde – men kommunerna tar ett stort ansvar
- 45 procent av de som tar emot ekonomiskt bistånd gör det på grund av arbetslöshet
- Arbetsförmedlingens insatser är otillräckliga
- Förvaltningen får inte ge insatser till de som är inskrivna i statliga program utan Arbetsförmedlingens godkännande

6. Välfärdsbrott inklusive otillåten påverkan.

Välfärdsbrottslighet = en extern aktör utnyttjar otillbörligen kommunala medel för egen vinning

Tömmer systemet på resurser och undergräver förtroendet för samhällets gemensamma skyddsnät

Otillåten påverkan = trakasserier, påtryckningar, korruption, hot, våld, skadegörelser, mutor och jäv som syftar till att påverka anställda och förtroendevalda i myndighets- och tjänsteutövning

Risker finns främst vid upphandling samt utbetalning av ekonomiskt bistånd och föreningsbidrag

Hot och försök till påtryckningar förekommer särskilt inom avdelningen för ekonomiskt bistånd

Diskussion i grupper

- **Håller ni med** om att detta är de risker nämnden bör prioritera?
- Finns det andra risker som ni anser bör prioriteras – **tillägg, förändringar?**

Gruppindelning

Grupp risk 1-2

(Ingrid)

Mattias K (S)

Vanja L-O (S)

Bassam El-H (UP)

Celine A (L)

Yassin A (V)

Josefin F-M (L)

Grupp risk 3-4

(Monika)

Monika L-P (V)

Beatriz H (S)

Tobias H (M)

Kijan K (S)

Julia F (MP)

Tove H (C)

Grupp risk 5-6

(Eva)

Ehsan N (C)

Erik W (V)

Eva M (KD)

Kjell E (S)

Elin B (M)

Grupp risk 1&3

(Kjell-Åke)

Martin V (S)

Mårten B (M)

Maria R (SD)

Saga Å (S)

Dersim O (KD)

